

Πριν από την αποψινή εμφάνισή του στο κοινό της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση, ο σύρος ποιητής, από τους σημαντικότερους του αραβικού κόσμου, μίλησε σε έλληνες δημοσιογράφους, εκτός άλλων, για τα δημοκρατικά όρια του Ισλάμ, τις ευθύνες της Δύσης και τη δύναμη της ποίησης

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Οταν γεννήθηκε το 1930 στη Συρία, το όνομα που του επιφύλαξαν οι δικοί του ήταν Αλι Αχμαντ Σαϊντ Εσμερ. Εκείνος όμως το άλλαξε από τα 17 του με σκοπό «να εξέλθει από τον κόσμο της θρησκείας» και αφού στο μεταξύ είχε ήδη ανταποκριθεί στο κάλεσμα της ποίησης ή είχε πασπίσει για να αποκτήσει τη βασική εκπαίδευση. Κατόπιν απόκτησε περισσότερη, έφυγε από την πατρίδα του το 1956 και ξεκίνησε μια πορεία γεμάτη φιλολογικά περιοδικά, μοντερνιστικά εγχειρήματα που θα άλλαζαν την αραβική ποίηση για πάντα, ένα βραβείο Goethe και

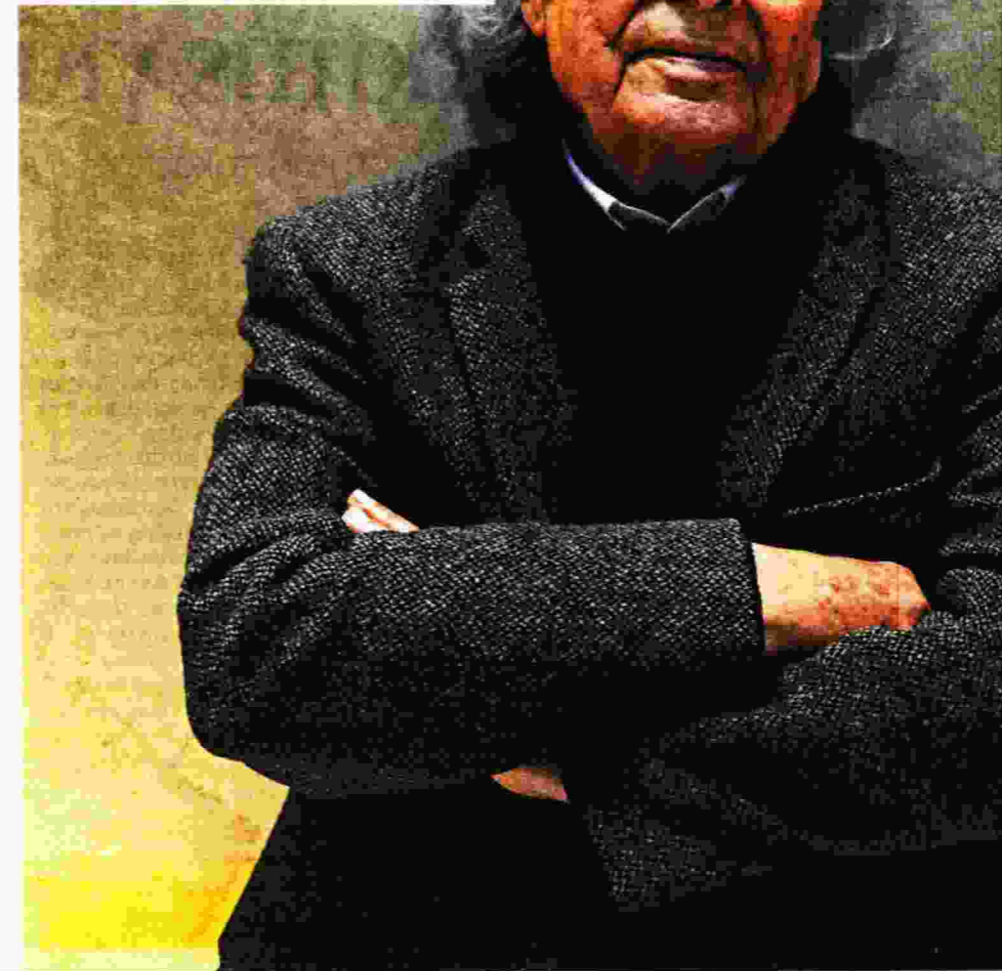
φυσικά συλλογές όπως τα «Ασματα του Μιχάρ του Δαμασκηνού» (Αγρα) ή ποιήματα όπως το «Ένας τάφος για τη Νέα Υόρκη» (Πατάκης). Τα τελευταία χρόνια το όνομά του είναι σταθερά στις άτυπες λίστες των υποψηφίων για το Νομπέλ Λογοτεχνίας. Ο σύρος ποιητής Αδωνις όμως μοιάζει να μην αγχώνεται και πολύ για βραβεύσεις και θεσμούς.

ΠΟΙΗΣΗ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ. «Δεν είμαι ο πρώτος που άσκησε κριτική στο Ισλάμ. Το έκανε η πλειονότητα των συγγραφέων μας σε όλη την ιστορία μας. Υπάρχει, για παράδειγμα, η κριτική που άσκησαν φιλόσοφοι όπως ο Αβερρόης, υπήρχαν οι μυστικιστές και υπήρχαν οι ποιητές. Η αραβική ποίηση ασκεί μια πλήρη κριτική στη μουσουλμανική πίστη. Η ποίηση βρίσκεται στον αντίποδα της θρησκείας. Πρέπει όμως να διακρίνουμε το Ισλάμ από τους μουσουλμάνους, τις γυναίκες και τους άντρες που είναι εξαιρετικοί γιατροί ή αρχιτέκτονες. Δεν έχω κάτι προσωπικό μαζί τους. Η κριτική μου στρέφεται προς το θεσμικό Ισλάμ, την κουλτούρα της εξουσίας που ζει και βασιλεύει. Όμως η κριτική καθιερώνεται πλέον και ανήκει στο περιθώριο. Εκεί ανήκω κι εγώ».

ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΙΣΛΑΜ. «Συνδέεται με τη γεωπολιτική, με τον χώρο του χρήματος. Ο αραβικός κόσμος έχει μεταμορφωθεί και πλέον εκφράζεται αφενός από το χρήμα και το πετρέλαιο κι αφετέρου από τον χώρο που καταλαμβάνει. Το πρόβλημα είναι ότι οι λαοί αποτελούν ένα μέσο ώστε η αμερικανική πολιτική και η

ευρωπαϊκή που την ακολουθεί να υλοποιήσουν τους στρατηγικούς τους στόχους. Δεν μπορεί να κατανοηθεί το Ισλάμ αν αγνοήσουμε την Ευρώπη και τις ΗΠΑ και τις πολιτικές τους στο παρελθόν. Αυτό που ονομάζουμε Δύση έχει αποτύχει τελείως. Θα ήθελα εδώ να αποτίσω φόρο τιμής σε έναν μεγάλο στοχαστή που ασκεί κριτική στις πολιτικές της Ευρώπης και της Αμερικής: τον Νόαμ Τσόμσκι».

Η ΑΝΟΙΞΗ ΕΓΙΝΕ ΚΟΛΑΣΗ. «Στην αρχή ήμουν υπέρ της Αραβικής Ανοιξης. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, η Ανοιξη έγινε κόλαση. Μετατράπηκε ακόμα και η ευγενική έννοια της επανάστασης. Και απέτυχε για διάφορους λόγους. Ένας είναι η βία. Αν κόβουμε κεφάλια, δεν γίνεται τίποτα και μια επανάσταση δεν πρέπει να καταστρέφει μια χώρα, αλλά το καθεστώς. Άλλος είναι ότι η Ανοιξη δεν μίλησε για την απελευθέρωση των γυναικών στον μουσουλμανικό κόσμο. Δεν γίνεται επίσης να ζητάμε από τους Άγγλους, τους Γάλλους ή τους Αμερικανούς να επέμβουν. Ούτε από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, που είναι η πεμπτουσία της διαφθοράς, να βοηθήσουν. Τέλος,

ΑΔΩΝΙΣ

«Η ποίηση βρίσκεται στον αντίποδα της θρησκείας»

δεν μπορείς σε μια επανάσταση να επιστρατεύεις τη θρησκεία. Γι' αυτό απέτυχε με τέτοιο ευτελή τρόπο και μετατράπηκε στο ISIS. Πώς θα μπορούσε να σωθεί; Πάντα βέβαια υπάρχει ελπίδα να βρεθεί μια λύση. Ο Ασαντ είναι ένα καθεστώς και τα καθεστώτα αλλάζουν. Τώρα η πραγματικότητα ξεπερνάει και αυτόν και όλα τα αραβικά καθεστώτα. Πώς θα αναχαιτιστεί το ISIS; Ρωτήστε τους Αμερικανούς. Δεν είστε εσείς ή εγώ που εφπύραμε το ISIS και την Αλ Κάιντα, εκείνοι είναι. Για την Ευρώπη ανησυχώ επειδή είναι αναπόσπαστο κομμάτι αυτού που συμβαίνει σε όλο τον πλανήτη».

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ.

«Εγκατέλειψα τη Συρία το 1956. Ήμουν αντικαθεστωτικός, τότε και τώρα. Δεν είναι όμως ο Ασαντ που κατέστρεψε τη χώρα. Η πληροφορηση στην Ευρώπη στηρίζεται στο ψέμα. Πουθενά στον κόσμο δεν υπάρχει ελευθερία. Ζω στη Γαλλία, τη χώρα της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Στείλτε ένα άρθρο σε γαλλική εφημερίδα, στη "Μοντ", που είναι η πιο φιλελεύθερη. Αν η "Μοντ" δεν συμφωνεί με τις ιδέες σας, το άρθρο σας δεν θα δημοσιευτεί ποτέ. Υπάρχει μια λογοκρισία των θεσμών όπως ο Τύπος. Δεν υπερασπίζομαι λοιπόν κανένα καθεστώς. Ακόμα και αν είναι εξαιρετικό. Ακόμα και αν πρόεδρος της δημοκρατίας είναι ο πατέρας μου. Ένας δημιουργός πρέπει πάντα να είναι αντικαθεστωτικός».

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ; «Στη Γαλλία υπάρχουν θεσμοί που λειτουργούν καλά και δεν θα αλλάξουν είτε φύγει ο Σαρκοζί είτε φύγει ο Ολάντ. Όταν όμως μιλάμε για ιδεολογίες, για κόμματα, για χρήματα, για τις σχέσεις με τους άλλους, τα πράγματα αλλάζουν. Σε αυτά δεν μιλάμε για δημοκρατία, αλλά για κατάληψη. Τι είναι δημοκρατία; Να αναγνωρίζεις ότι ο άλλος είναι διαφορετικός. Στον αραβικό κόσμο δεν συμβαίνει αυτό. Διότι οι κοινωνίες μας αποτελούνται από άτομα με τις ίδιες υποχρεώσεις, αλλά διαφορετικά δικαιώματα. Οι γυναίκες

και οι χριστιανοί δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα. Το πρόβλημα δεν είναι τα καθεστώτα, αλλά οι μονοθεϊστικές θρησκείες, όπως και ο χριστιανισμός και ο ιουδαϊσμός. Μόνο ο άνδρας δημιουργήθηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν. Η γυναίκα δημιουργήθηκε από το πλευρό του Αδάμ».

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ. «Πάντοτε υπήρχαν πρόσφυγες – και στον Β' Παγκόσμιο υπήρχαν. Το τελευταίο προσφυγικό κύμα έχει δημιουργηθεί από έναν πόλεμο. Εάν έπαιζα κάποιον ρόλο, θα σας έλεγα τι πρέπει να κάνουν οι χώρες που τους υποδέχονται. Αλλά δεν είμαι κανένας στρατηγός. Τα μουσουλμανικά έθιμα είναι πρόβλημα εκείνων που τα ασκούν. Σίγουρα ένα τζαμί δεν πρέπει να είναι κέντρο διάπλωσης πολιτισμού, αλλά χώρος λατρείας. Επειδή όμως στην Ευρώπη ζω, σας λέω ότι η ευθύνη είναι δική της».

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ. «Το να αλλάξει ο κόσμος σημαίνει να αλλάξουν οι θεσμοί. Ούτε ο Όμηρος, ο μεγαλύτερος ποιητής, δεν μπόρεσε να το κάνει αυτό. Ο ποιητής μπορεί να αλλάξει κάποια πράγματα μόνο, να συνδέσει τη λέξη με τις άλλες λέξεις, με τον αναγνώστη, με τον κόσμο. Μπορεί να δώσει μια νέα, καλύτερη εικόνα του. Οι άνθρωποι θα τη δουν και θα προσπαθήσουν να την υλοποιήσουν. Στην Ελλάδα έχετε μια φοβερή εμπειρία όσον αφορά στη σχέση ποίησης και κοινωνίας. Ο Γιάννης Ρίτσος ήταν ένας μεγάλος κομμουνιστής ποιητής – χωρίς κιάλας να μιλήσει ανοιχτά στο έργο του για τον κομμουνισμό. Δημιούργησε μια ποίηση, έναν κόσμο βασισμένο στο κομμουνιστικό του όραμα. Δεν ήταν τόσο αναγνωρισμένος όσο π.χ. ο Πάμπλο Νερούδα. Κι ας ήταν καλύτερος».

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΙΣΟΝ ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ. «Ένας δημιουργός είναι πάντοτε εξόριστος, ακόμα και από την ίδια του τη γλώσσα, ακόμα και από την ίδια του τη χώρα. Το να ζω στη Βηρυτό ή στο Παρίσι δεν έχει καμία διαφορά. Η ποίηση δεν προχωράει με τα πόδια, αλλά με το κεφάλι. Στις χώρες του Κόλπου βέβαια και στη Σαουδική Αραβία είμαι λογοκριμένος. Οι φίλοι μου σε εκείνες τις χώρες είναι πιο σημαντικοί από εκείνους στις ελεύθερες».

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ. «Στις δημοκρατικές χώρες υπάρχει διάλογος ανάμεσα στο περιθωριοποιημένο και στο θεσμικό. Στη Γαλλία υπήρχε διάλογος ανάμεσα στον Μποντλέρ και στον Λαφοντέν ή ανάμεσα στον Ουγκώ και τον Ρεμπό. Γιατί και οι επαναστάτες ήταν μέρος της γαλλικής κουλτούρας. Ο Νίτσε άσκησε κριτική στον χριστιανισμό και μαζί του συνδιαλέχτηκαν ακόμα και χριστιανοί φιλόσοφοι. Ποιος άραγε αντιπροσωπεύει καλύτερα την ελληνική ταυτότητα; Ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης ή ο Ηράκλειτος, που ήταν αντιφατικοί μεταξύ τους; Όμως και η ταυτότητα ένα σύνολο αντιφάσεων είναι. Ο πολιτισμός είναι διάλογος».

INFO

Ο ποιητής Αδωνις στη Στέγη (συντονισμός: Γιώργος Αρχιμανδρίτης), απόψε στις 19.00, Μικρή Σκηνή. Η είσοδος είναι δωρεάν και τηρείται σειρά προτεραιότητας με διανομή δελτίων εισόδου μία ώρα πριν. Θα υπάρχει ταυτόχρονη διερμηνεία

ΠΑΥΛΟΣ ΦΥΣΑΚΗΣ